

УДК 636.127.1.082.21

ВПЛИВ УЧАСТІ КОНЕЙ ОРЛОВСЬКОЇ РИСИСТОЇ ПОРОДИ У ТРАДИЦІЙНИХ ПРИЗАХ НА ЕФЕКТИВНІСТЬ ЇХ СЕЛЕКЦІЇ

*Супрун І.О. – к. с.-г. н., доцент, Національний університет
біоресурсів і природокористування України;
Шинкаренко О.А. – директор Київського іподрому*

Постановка проблеми. Рисисті випробування є одним із видів кінного спорту і одночасно необхідною умовою для вдосконалення племінних і робочих якостей коней рисистих порід. Такі випробування в Росії відомі з XVIII ст. і нерозривно пов'язані з історією орловської рисистої породи – унікального явища не лише для конярства Росії чи країн СНД, але і світового кіннозаводства. Своєрідність селекції та випробувань цієї породи, що має більш ніж 200-річну історію, забезпечила комплекс цінних спадкових властивостей, яких не знайдеш в інших рисаків. Саме ця особливість і дозволяє залишатися породі й досі популярною. Проте зараз орловський рисак переживає не кращі часи. З одного боку, порода є символом вітчизняного кіннозаводства, з іншого – на іподромах відсоток орловців складає не більше 40, оскільки представники породи і за жвавистю, і за скороспілістю значно поступаються іншим рисистим породам – російській рисистій, американській стандартbredній та французькій.

Стан вивчення проблеми. Відомо, що основною рушійною силою до послаблення чи підвищення популярності будь-якої породи є економічна складова. З часів появи тоталізаторів на іподромах у світі, коли верхові і рисисті коні почали «заробляти» для своїх власників великі гроші їх жвависть стала мірилом в породотворчому процесі. Удосконалення жвавості, в свою чергу, здійснюється за результатами іподромних випробувань їх генетичного потенціалу.

Ще на першому Всеросійському з'їзді кіннозаводчиків (1910 р.) було запропоновано вирішити питання про збереження орловського рисака завдяки відокремленню так званих «закритих призів». На той час у Москві для орловських рисаків було збережено 50% всіх призів, у Петербурзі – 25%. Ті ж призи, в яких на рівних умовах виступали орловські рисаки і помісні тварини («метиси»), почали називатися «відкритими». За свідченнями селекціонерів і вчених саме ці заходи дозволили зберегти ряд видатних орловських рисаків.

Таким чином, історично склалось, що при сумісних випробуваннях на іподромі коней декількох порід, приз Барса, Великі призи для кобил двох і трьох років, Великий трирічний приз і т.д. розігруються для орловської породи окремо. Решта призів є відкритими для коней рисистих порід відповідної вікової групи. Тобто, у відкритих призах, які на даний час проводяться, як, наприклад, Вступний відкритий приз, Зимовий відкритий приз, Великий трирічний приз участь можуть брати представники і російської і орловської рисистих порід і навіть помісі американо-російські, американо-французькі, орловсько-французькі, а також чистопорідні американські стандартbredні і французькі рисаки.

Результати досліджень. У нашій країні випробування орловських рисаків відбувається на заводських чи державних іподромах. А флагманом вітчизняного кіннозаводства є Київський іподром.

Тут здійснюється важливий етап селекційно-племінної роботи з рисистими породами коней – оцінка роботоздатності випробовуваного поголів'я. У результаті з покоління в покоління удосконалюються позитивні якості роботоздатності: жвавість, сила і витривалість. Виявлення рекордистів державного значення, поліпшення спортивного і призначеного для користувачів конярства - ось головний підсумок відбору коней за результатами іподромних випробувань.

Київський іподром сьогодні є складним багатосистемним механізмом. Цілі і широкий діапазон роботи іподрому відбиваються на його структурі. Він займає площу близько 40 га, має пропускну спроможність більше 600 коней на рік. Складається з трьох доріжок (піщаної (скакової) - 1800 м, з гранітною крихтою (рисистою) - 1470 м, і призової ґрунтової - 1600 м); 15 рисистих тренерських відділень. Проведення перегонів, обслуговування численної аудиторії відвідувачів іподрому вимагає складної інфраструктури і великого штату співробітників. На іподромі працює більше 100 чоловік. При ньому є ветеринарний лазарет, карантин, автопарк, механічна і шорна майстерні, кузня, столярний цех.

Традиційні призи – це усталена назва для іподромних змагань, де щорічно приблизно в одні і ті ж календарні терміни розігруються головні призи для коней певних порід і віку. Окрім цього, призи, що розігруються під час змагань на іподромах, розподіляються таким чином:

групові – для коней однієї групи; *позагрупові* - для коней поза групами, проте для участі в них допускаються коні будь-якої іншої групи; *відкриті призи* – для коней одного віку, без обмеження за породами і групами; *іменні призи* – присвячені якій-небудь події, знаменній даті або видатному діячеві; *любительські призи* проводяться для спортсменів-аматорів, які не є професійними наїзниками; *гандикап, або зрівняльні призи* проводяться для порівняння роботоздатності коней різного віку і класу за жвавістю, при цьому коні старшого віку і вищого класу жвавості долають довшу відстань (під час перегонів верхові коні в таких випадках несуть більше навантаження); *міжнародні призи*, в яких в тому числі беруть участь і коні зарубіжних власників чи організацій.

Але наявні на даний час на Україні Правила випробування коней рисистих порід, на нашу думку, є дуже недосконалими. Тоді як на іподромах Російської Федерації коні орловської рисистої породи випробовуються в закритих призах, вартість яких встановлюється на 30% вище за вартість відкритих призів для коней одного віку. Окрім того, на підставі даних правил основна вартість закритого призу для орловських коней визначається за кіньми з найбільшим виграшем, записаним на приз. А також орловські рисаки з відома тренера можуть брати участь у відкритих призах з кіньми інших рисистих порід однакової жвавості (якщо відсутня можливість скласти для них закритий орловський приз). При отриманні призових місць їм нараховується 50% додаткової призової суми. Таким чином, ціна одного балу в заїздах для орловської рисистої породи вища, ніж у відкритих заїздах, що при рівній сумі балів, які нараховуються за призові місця коням всіх порід, дає значну перевагу тим, хто працює з орловською рисистою породою у вигляді більшого грошового призу. Подібні правила оплати закритих і відкритих призів можуть визначатися керівництвом іподромів чи організаторами спонсорських призів, які в Україні розігруються поряд із традиційними (табл). На державному рівні законодавчо, що було би правилом для всіх іподромів та власників, такі правила, на жаль, не

прописані. Правилами випробування коней також передбачається, що коней старшого віку, допускають без будь-яких обмежень до повторної участі в розіграшу цих призів.

Тварин, заздалегідь відібраних для участі в основних традиційних призах, оглядає зоотехнічна комісія, яка відповідно до певних вимог за типом, екстер'єром, класом жвавості може вибракувати тих, які не відповідають цим вимогам, і заохочувати тренерів та власників до участі коней, вирощених і підготовлених до вказаних призів. Окрім традиційних призів існує ще безліч менш важливих іменних і спонсорських призів, які не розігруються щорічно.

Із загальної кількості традиційних призів виділяють декілька, виграші яких вважаються найбільш цінними, оскільки вони свідчать про те, що кінь здатний показати високу роботоздатність на різних дистанціях. У рисистому конярстві головними є призи Дербі та Барса. Такі призи оцінюються найбільшою кількістю балів, а отже окрім морального задоволення їх виграш є матеріально мотивованим для власників тренерів і навіть обслуговуючого персоналу.

Таблиця – Традиційні для коней орловської рисистої породи та найбільш популярні відкриті призи для коней рисистих порід

Назва призу	Дистанція, м/гітів	Вартість призу в балах
Закриті традиційні призи		
Приз на честь ВНК	1600/1	750
Приз пам'яті П.М. Кулешова	1600/2	1250
Приз пам'яті Ю.Є.Привалова (до 2010 року Зимовий Орловський)	1600/1	750
Зимовий дистанційний орловський приз	2400/1	1000
Приз «Масляної»	2400/1	1000
Приз «Румби»	1600/1	750
Весняний приз	1600/1	900
Приз «Щуки»	1600/2	1250
Вступний орловський приз	1600/1	750
Приз «Вальса»	1600/2	
Приз «Откліка»	1600/2	1200
Приз корпорації «Конярство України»	2400/1	1000
Великий трирічний приз	1600/2	1500
Приз «Барса»	1600/2	2250
Приз «Піона»	1600/2	1750
Приз «Вітра»	1600/1	900
Приз «Бензола»	1600/2	1000
Відкриті призи для коней рисистих порід		
Зимовий відкритий приз	1600/2	900
Зимовий дистанційний відкритий приз	2400/1	1000
Літній трирічний відкритий приз	1600/2	1000
Приз «Еліти»	1600/1	900
Приз «Ідеала»	1600/2	1750
Вступний відкритий приз	1600/1	750
Великий трирічний відкритий приз	1600/2	1500
Великий чотирирічний приз «Дербі»	1600/3	2500

У колишньому СРСР до найважливіших призів серед верхових коней відносились призи імені М.І. Калініна, Великий Всесоюзний та імені СРСР. Наскільки важкою була перемога в цих призах свідчить той факт, що за період їх розіграшу лише троє коней (Будинок, Грог II та Анілін) ставали володарями усіх вищезгаданих призів – «тричі вінчаними».

З метою збереження орловської рисистої породи, яка в сусідній Росії визнана національним надбанням Уряд РФ запровадив ряд заходів, спрямованих на підтримку орловського кіннозаводства. Зокрема, потрібно відмітити створення Всеросійської асоціації орловського рисистого кіннозаводства, встановлені додаткові традиційні призи для коней даної породи, а з 2003 р. на іподромах Росії заборонено випробовувати орловців спільно з кіньми призових порід (російською рисистою, американською стандартbredною та французькою). Окрім усього, з 2003 р. Державна книга племінних коней орловської рисистої породи, за прикладом відомого студбука чистокровної верхової чи книги племінних коней французької рисистої породи, оголошена закритою. Тобто схрещування коней орловської рисистої породи з кіньми інших порід на території Російської Федерації не допускається, а вдосконалення її представників повинно здійснюватися виключно завдяки внутрішньопорідній селекції.

На Київському іподромі співвідношення закритих і відкритих призів для рисаків рівне. Проте, на нашу думку, незважаючи на теоретичну можливість участі у відкритих призах коней будь-якої з оригінальних рисистих порід чи їх помісцей, фактично коні орловської рисистої породи вдало змагатися з ровесниками інших рисистих порід в таких призах не можуть. Так, за результатами нашого аналізу у 2011 році протягом бігового сезону у відкритих призах лише декілька разів брали участь коні орловської рисистої породи, лише п'ять разів орловці у відкритих призах займали призові місця (близько 24%) у тому числі двічі (близько 10% від усієї кількості розіграшів відкритих призів) перемагали жеребці цієї породи. Так Бумеранг (Маліновий Звон – Бейжа) із жвавистю 2.41,1 виграв Вступний відкритий приз для коней рисистих порід 2-х річного віку та Раунд (Уклон – Реакція) виграв приз «Еліти» для коней рисистих порід старшого віку. Потрібно відмітити, що той самий Бумеранг був другим і при розіграшу призу «Ідеала» для коней рисистих порід 2-х років, поліпшивши свою попередню жвависть до 2.17,9, що є доволі непередбачуваним з огляду на пізньоспілість орловців.

Висновки і пропозиції. Вважаємо, що для підтримання матеріальної цікавленості власників орловської рисистої породи та обслуговуючого персоналу необхідно на державному рівні законодавчо прописати нові Правила випробування коней рисистих порід.

Підвищити вартість призів, в яких може приймати участь лише орловська рисиста порода «закритих» порівнюючи із іншими. При отриманні призових місць кіньми орловської рисистої породи у відкритих призах їм нараховувати додаткові призові суми. І головне, на державному рівні забезпечити матеріально оплату призових місць.

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ:

1. Андрианов Н.Н., Оленев Ю.М., Методы совершенствования орловской и русской рысистых пород лошадей, М., 2002.

2. Винничук Д.Т., Выращивание и тренинг лошадей, М., 2003.
3. Витт В.О., «От Сметанки до Барса I», Беговые Ведомости №3, М., 2001.
4. Калинин Г.В., Селекционная программа для орловской рысистой породы на 1999 – 2008 гг., Дивово, 2000.
5. Карлсен Г.Г., Тренинг и испытания рысаков, М., 1978.
6. Кожевников Е.В., Гуревич Д.Я., Отечественное коневодство – история, современность, проблемы, М., 1990.
7. Кулешов П.Н., Тренировка рысака, Санкт – Петербург, 1897.
8. Отчет о производственной деятельности ЦМИ за 2000-2005 г.г.
9. Ползунова А.М., Развитие ипподромного дела, М., 1999.
10. Правила испытаний рысистых лошадей, М., 1999.
11. Правила випробування коней рисистих, верхових і ваговозних порід на іпподромах України, К., 2002.
12. Рождественская Г.А., Орловский рысак, М.: Аквариумбук, 2003.
13. Рождественская Г.А., Сегодня и завтра орловского рысака, Коневодство и конный спорт №7, М., 1990.
14. Хотов В.Х., Балакшин О.А., Племенная работа с чистокровной верховой и орловской рысистой породами лошадей, М., 2001 г.
15. Шингалов В.А., Абдряев М.Р., Головачева Я.А., Козлов М.С., Спортивное коневодство, М., 2005.

УДК 636.32/.38: 636.018:57.033

ЗАСТОСУВАННЯ ТКАНИННОГО ПРЕПАРАТУ З ОВЕЧОЇ ПЛАЦЕНТИ НА БАРАНАХ-ПЛІДНИКАХ В АНЕСТРАЛЬНИЙ ПЕРІОД

*Жулінська О.С. – н. с.,
Іваніна О.В. – к. с.-г. н., с. н. с.,
Лобачова І.В. – к. с.-г. н., с. н. с.,
Інститут тваринництва степових районів
ім. М.Ф. Іванова «Асканія-Нова» НААН - Національний
науковий селекційно-генетичний центр з вівчарства*

Постановка проблеми. Останні вимоги щодо переведення тваринництва на органічні засади вимагають розробки шляхів корекції функціонального стану тварин, які не передбачають використання штучно синтезованих препаратів та антибіотиків. Одним із напрямів вирішення цієї проблеми є застосування речовин природного походження.

Стан вивчення проблеми. На сьогодні у репродуктології сільськогосподарських тварин широко використовуються біогенні стимулятори тваринного та рослинного походження. Перше місце серед них займають препарати з плацентарної сировини. Остання сама по собі є джерелом значної кількості біологічно активних сполук. Зокрема, в ізольованому стані плацента здатна продукувати гормони і гормоноподібні речовини, нейропептиди, ферменти, ростові фактори та інші біологічно активні речовини [1, 2]. У виготовленій з плаценти зависі знайдені вітаміни груп В, D, Е, РР і С, каротиноїди та біотин [3, 4], 17-